

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ “” __ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за магістерською програмою професійного спрямування

(назва магістерської програми)

на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку морського круїзного судноплавства»

Виконавець

студентка центру вечірньої форми навчання

Грабарова Любов Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н.

(науковий ступінь, вчене звання)

Гончаренко Яніслава Євгенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи магістра
Грабарової Любов Юріївни

«Сучасний стан та перспективи розвитку морського круїзного судноплавства»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 242 «Туризм» за магістерською програмою Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2018 рік
Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів основної частини, висновків, списку використаних джерел.

Об'єктом дослідження є організація процесу здійснення морських подорожей.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти управління процесом розвитку персоналу, основи механізму мотивації та стимулювання праці персоналу підприємств ресторанного бізнесу.

Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку морського круїзного судноплавства.

За результатами дослідження висвітлені особливості сучасного стану ринку круїзів та виявлено найбільш стратегічно вигідні шляхи вдосконалення ринком морського круїзного судноплавства.

Ключові слова: перспективи розвитку, управління ринком, морське круїзне судноходство, переваги та недоліки, Причорноморський регіон, світовий круїзний ринок.

SUMMARY

qualification work of the masters
Grabarova Lyubov Yuriivna

"Current status and prospects of maritime cruise shipping development"

Qualification work for obtaining an educational master's degree in specialty 242 "Tourism" for a master's degree program

Odessa National University of Economics Odessa, 2018

Master's qualification consists of an introduction, three sections of the main part, conclusions, list of sources used.

The object of the study is the organization of the process of maritime travel.

The theoretical aspects of personnel development process management, the basis of the mechanism of motivation and stimulation of labor of restaurant business enterprises are considered in the paper.

The current state and prospects of development of maritime cruise shipping are analyzed.

According to the results of the study the features of the current state of the cruise market are highlighted and the most strategically advantageous ways of improving the market of maritime cruise shipping are revealed.

Key words: prospects of development, market management, sea cruise ship navigation, advantages and disadvantages, Black Sea region, world cruise market.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРУЇЗНОГО СУДНОПЛАВСТВА.....	6
1.1. Виникнення та розвиток морських перевезень та подорожей	6
1.2. Нормативно-правова база організації морських подорожей.....	8
1.3. Особливості сучасного стану ринку круїзного судноплавства.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РИНКУ МОРСЬКИХ КРУЇЗНИХ ТУРІВ.....	19
2.1. Динаміка розвитку міжнародного круїзного туризму	19
2.2. Аналіз пропозицій на ринку водних подорожей в Україні	22
2.3. Дослідження стану круїзного морського судноплавства в Причорноморському регіоні.....	31
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ МОРСЬКИХ ПОРТІВ І КРУЇЗНИХ ОПЕРАТОРІВ В РОЗВИТКУ РИНКУ КРУЇЗНОГО СУДНОПЛАВСТВА.....	36
3.1 Стратегічні перспективи співпраці чорноморських портів і круїзних операторів у розвитку ринку круїзних послуг	36
3.2. Чинники, що формують конкурентні переваги Причорноморського регіону.....	44
3.3 Шляхи вдосконалення управління ринком морського круїзного судноплавства.....	52
ВИСНОВКИ	56
Список використаних джерел	59

Вступ

Сучасна круїзна індустрія – це глобально інтегрована до світової економіки галузь, безпосередньо пов'язана практично з усіма базовими галузями (та секторами) світової економіки (від суднобудування до індустрії розваг) світовий круїзний флот становить 512 суден. У світі існує 650 круїзних портів, з яких у Середземному морі – 158, у Чорному морі – 16 (з них на території України – 6, не рахуючи портів басейну Азовського моря та гирла річки Дунай). По суті справи круїз являє собою морський тур, у базову вартість якого включене комплексне обслуговування на борті судна. Зокрема: проїзд на судні, проживання в каюті (у залежності від обраного класу), харчування, розваги і, як правило, цілий ряд спеціальних заходів на борті судна (свята, фестивалі, конкурси, концерти й ін.).

Глобалізація круїзної індустрії, зростання з кожним роком кількості круїзних портів диктують ринку круїзних операторів (включаючи порти), вимоги щодо об'єднання зусиль у досягненні спільних цілей розвитку. Особливе місце серед таких об'єднань посідає брендинг круїзних напрямів, який, серед іншого, передбачає і об'єднання кількох портів з метою надання певного туристичного продукту, а також спільного досягнення цілей оптимізації законодавства, розвитку туристичної інфраструктури, збільшення пасажирообороту в портах об'єднання. Більша частина операторів круїзів об'єднана у професійну міжнародну асоціацію - Cruise Line International Association.

Так як круїзи користуються сталим попитом туристів з усіх країн світу, то обрання теми даної дипломної роботи є актуальним.

Метою даної роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку морського круїзного судноплавства. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити історію розвитку морського туризму;
- охарактеризувати види водних подорожей;
- висвітлити особливості сучасного стану ринку круїзів;
- дослідити перспективи розвитку круїзного судноплавства.
- розкрити питання конкурентних переваг Причорноморського регіону.

Об'єктом дослідження є організація процесу здійснення морських подорожей.

Предметом дослідження є конкурентна спроможність Причорноморського регіону на фоні сучасного стану морського круїзного судноплавства.

Методологічну основу дипломної роботи складають теоритичні положення економічної науки, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених. При написанні роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи: узагальнення та синтезу, порівняльного, статистичного та економічного аналізу, графічні методи, методи прогнозування та кореляційно-регресійний аналіз. Робота здійснена з використання офісного пакету MS Office – Microsoft Excel.

Джерельною базою роботи слугують праці відомих вітчизняних та зарубіжних фахівців в галузі туризму: Жихаревої В.В., Власенко О.С., Гуляєва В.Г., Голубкової І.А., Нездоймінова С.Г. та ін., інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки.

Структурно курсова робота складається з вступу, основної частини, практичної частини, висновків, списку використаної літератури.

Висновок

Круїзний туризм – один з найдинамічніших секторів туристичної галузі та водного транспорту . Це вид туризму, що постійно розвивається та зростає з середньорічними темпами 8-9% за період 1990-2016 рр.. Кількість круїзних пасажирів у світі становить нині майже 22 млн. осіб у рік[1]. Навіть у складні теперішні часи темпи зростання круїзного туризму не знижуються. Особливістю ринку круїзного туризму є те, що він – олігополістичний з домінацією трьох світових круїзних компаній –The Carniral Group, The Royal Caribbean International Group (США) та Norwegian Cruise Line/ Star Cruises (Норвегія-Малайзія), на частку яких припадає за різними оцінками 73-81% пасажиромісткості всього круїзного флоту світу[2]. The Carnival Group є найбільшою круїзною компанією світу з штаб-квартирами в Майямі та Лондоні. Їй належать так круїзні бренди, як «Carnival Cruise Lines», «Holland America Line», «Princess Cruises», «Seaborn» у Північній Америці, «P&O Cruises» та «Cunard» у Великій Британії, «AIDA Crises» у Німеччині, «Costa Cruises» в Італії, «Iberocruseros» в Іспанії та «P&O Cruises» в Австралії. Флот компанії складають 100 кораблів, ще сім планувалося увести в експлатацію у 2016 р. Кількість круїзних туристів, які обслуговуються компанією – понад 10 млн. осіб щорічно (45,5 % світового потоку круїзних туристів).

Привабливість круїзного туризму полягає в тому, що він надає можливість поєднати комфортну морську (або річкову) подорож з різноманітними розвагами та ознайомленням з природою, історією, культурою країн, які відвідують під час подорожі. Україна останніми роками намагається відродити круїзний туризм у своїх акваторіях, зокрема в Чорному морі, на Дніпрі, Дунаї. Певні досягнення мали місце в реалізації планів країни увійти до міжнародних круїзних маршрутів. На жаль, анексія Криму Росією призвела до ускладнення в цій справі. Незважаючи на несприятливу геополітичну ситуацію в регіоні, Україна може стати конкурентоспроможним

суб'єктом на ринку круїзного туризму за умови чіткого визначення цільових сегментів і своїх конкурентних переваг.

На початку XXI ст круїзна індустрія стала сектором туристської світової сфери, що розвивалась досить швидко. Україна почала залучатися до цього виду туризму, але реалізацією круїзів займалися лише зарубіжні компанії. Проте, існує певний досвід і вітчизняних підприємств. Зокрема, в останні десять років Одеський порт докладав чимало зусиль для відродження судноплавства в Україні. Першим кроком для розвитку круїзного пасажирського судноплавства на Чорному морі стало відновлення у 2008р членства підприємства в Асоціації круїзних портів Середземного і Чорного морів «Med Cruise». У тому ж році відбулася поетапна реконструкція причалів для прийомів суперлайнерів великих розмірів. Восени 2008 року вперше за всю історію одеського порту в гавань зайшов круїзний теплохід довжиною понад 294 м – Queen Victoria. І в тому ж році вперше за майже 20 років було обслуговано рекордна кількість пасажирів – 136,3 тис. осіб.

В Україні, крім в'їзного круїзного туризму, як окремий напрям формувалася організація круїзів за маршрутом «ріка-море», зокрема, Дніпром з виходом до Чорного моря. Функціонували маршрути «Київ-Одеса», «Київ-Севастополь-Вилкове-Одеса», «Київ-Севастополь-Одеса-Тулча» (Румунія), «Київ-Севастополь-Одеса», які охоплювали і м. Херсон, круїзи по Дунаю[3].

За останні роки в круїзному судноплавстві виявилися деякі складнощі. Сьогодні інфраструктура українських портів не пристосована для прийому мегалайнерів. Виключенням може бути лише Одеський морський порт, який може приймати судна завдовжки не менше 240 м з осіданням 8,5 м.. Проте, для розвитку круїзного туризму не достатньо лише покращити інфраструктуру українських портів, необхідно розвивати й міську інфраструктуру. В обов'язкові вимоги круїзних компаній входить наявність

довгого глибоководного причалу, наявність розвиненої портової інфраструктури, майданчику для висадки пасажирів та паркування автобусів, наявність у портах сучасних пасажирських терміналів і відповідних умов для швидкого обслуговування круїзних суден, туристична інформація іноземними мовами. На жаль, в Україні гідні умови поки може надати лише Одеса. Міжнародні круїзні оператори готові інвестувати кошти в поліпшення інфраструктури портів, але українське законодавство поки не передбачає подібної форми державно-приватного партнерства. Тому на даний час, розмови про те, що ми відкриті для іноземних інвестицій, поки залишаються лише розмовами, а найбільш гальмівним фактором у розвитку круїзного туризму є відсутність уваги та підтримки з боку влади та геополітичні проблеми на території країни.[4].

В умовах міжнародної інтеграції туристичного бізнесу необхідно враховувати підвищення ролі держави в становленні круїзного судноплавства для соціально економічного розвитку всього Причорноморського регіону. Його розвиток, з одного боку, відображає туристичний імідж морських міст, якість життя громадян, а з іншого - формує сферу зайнятості та створення нових робочих місць. Державним органам влади слід звернути увагу на високу ступінь економічного розвитку круїзного судноплавства в світі. Необхідно враховувати, що ця сфера діяльності відрізняється не тільки економічною значимістю, а й соціальними пріоритетами. В той же час, провідні світові круїзні компанії не розглядають Причорноморський регіон України як окремий самостійний туристичний регіон, а лише в поєднанні з туристичними центрами Середземномор'я і як продовження середземноморських круїзних маршрутів. Конкуренція змушує круїзні порти Чорного моря створювати власний образ. У формуванні туристичного іміджу міста-порту повинні брати участь державні і муніципальні органи влади, туристичні оператори, адміністрація морських портів України[6].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко І.Я. Механізм управління інноваційним круїзним туристичним продуктом / І.Я. Антоненко, І.Л. Мельник // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 1-2(2). – С. 313-319.
2. Адміністрація Одеського морського порту. Офіційний сайт – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://>
3. Всесвітньо туристична організація ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу:– www.world-tourism.org офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації ООН.)
4. Голубкова І.А. Економічний механізм розвитку круїзного судноплавства України / Голубкова Ірина Анатоліївна; Національна Академія Наук, Інститут проблем ринку та економіко – екологічних досліджень НАН України. – Одеса: «ВидавІнформ», 211. – 323с
5. Герасименко В.Г. Оцінка туристично/рекреаційного потенціалу регіону: монографія/за заг. ред. В.Г. Герасименка.-Одеса:ОНСУ,2016.-216 с.
6. Горбылева З.М. Экономика туризма / З.М. Горбылева. - Минск: БГЭУ - 2014. – с. 478.
7. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Головного управління статистика в Одеській області.
8. Жихарева В.В., Власенко О.С., Яровая Н.В. Экономика и организация морских круизов: Учебное пособие / В.В. Жихарева, О.С. Власенко, Н.В. Яровая. – Одеса :Куприенко СВ, 2016 - 249.:рис.,табл.
9. Жихарева В.В. Современные тенденции развития рынка круизного судоходства / В.В. Жихарева // Развитие методів управління та господарювання на транспорті. – 2012. – № 39 (2). – С. 153-166.

10. Журнал турбізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу:– www.tourbus.ru офіційний сайт журналу туристичний бізнес.
11. Закон України “Про туризм” від 15.09.1995 р., № 325/95-ВР в редакції від 18.11.2003 р., № 1282 .
12. . Естественная история Черного моря: электронный журнал. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http:// blacksea-education.ru/2-1.shtml](http://blacksea-education.ru/2-1.shtml)
13. . Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ. – К. : НІСД, 2015. – 92 с.
14. Экономика Европы получила в 2011 г. за счет индустрии круизов рекордные 36,7 млрд евро [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://1prime.ru/news/0/0610BC9A-CFBE-4222-B0968232B824369%7D.uif>
15. Круизный туризм – это тот редкий случай, когда порты Черного моря не конкуренты, а партнеры. 24.10.2011 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.trans-port.com.ua/index.php?newsid=32623>
16. Котлубай В.О. Відродження прибережних пасажирських перевезень в системі морського туризму України / В.О. Котлубай // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. – № 26. – 2013. – С. 36-42.
17. **Круїзний туризм** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culture.odessa.gov.ua>.
18. Круїзний туризм в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forstudents.at.ua>.
19. Логунова Н.А. Мировой рынок круизной индустрии: особенности формирования и перспективы развития / Н.А. Логунова // Вісник

Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 2 (22). – С. 29-34.

20. Михайлова В. Черноморские круизы: интерес растет / Порты Украины.- № 8. - 2010 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://portsukraine.com/node/1923>

21. Нездойминов С.Г. Актуальные проблемы формирования круизных услуг на рынке внутреннего туризма Украины / С.Г.Нездойминов, Ю.В. Шилюк //Проблемы и перспективы развития отечественного внутреннего и выездного туризма: природная и материально-техническая база, экономическая и социальная эффективность: матер. междунар. научно-практ. конф.- Донецк: ДИТБ. – 2008. С.161-163. 28.

22. Нездойминов С.Г. Круїзні тури в Одеському регіоні. / С.Г.Нездойминов, О.О.Єрьоменко, В. В. Кошелюк // Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України / Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – в 2 Т. – Т.1. – Сімферополь: Кримський інститут бізнесу, 2010. – С.151-153.

23. Нездойминов С.Г., Терентьев Н.О. Круизный рынок Причерноморского региона Украины. / С.Г. Нездойминов, Н.О. Терентьев. - Науковий вісник : збірник наукових праць. – Одеса: ОНЕУ, 2012. - №20 (172). - С.78-86.

24. Нездойминов С./Круизный рынок Черноморского региона Украины/С.Нездойминов. Одесса:ОНЕУ,2014.

25. Нездойминов С.Г. Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія / С.Г. Нездойминов. – Одеса: Астропринт, 2009. – 304 с.

26. Начало круизного сезона-2012 в Констанце [Электронный ресурс]. - Режим доступа: Обзор BS News http://www.blackseanews.net/read/37552_321

27. Парфіненко А. Ю. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний

досвід: монографія / кол.авт., за ред. А. Ю. Парфіненка. - Х. : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2013. - 280 с.

28. Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство: підручник / А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О. О. Любіцева. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К. : Знання, 2015. - 551 с., 48 с

29. Павлюк Н. П. Развитие пассажирских перевозок в Одесском порту в исторической перспективе / Н. П. Павлюк // Гостиничный и ресторанный бизнес. – № 1. – 2009. – С. 21–24.

30. Приоритеты Министерства морского судостроения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.amna.gr/russian/articleview.php?id=163>

31. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.10.2009 № 1307 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>.

32. Ринки туристичних послуг : стан і тенденції розвитку: монографія/ за заг. ред. професора В.Г. Герасименка; авт. кол. : В.Г. Герасименко, С.С. Галасюк, С.Г. Нездоймінов [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2013. – 304 с.

33. Развитие круизного бизнеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://seaspirit.ru/flot/razvitie-kruiznogo-biznesa-chast-5-konec.html>

34. Статистика Дунайского судостроения в 2013-2014 гг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.danubecommission.org/uploads/doc/STATISTIC/Stat%2020132014%20RU.pdf>.

35. Статистичні дані по інвестиційних проектах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://new.mtu.gov.ua/timeline/Analitika.html>.

36. **Смирнов І.Г.** Логістика туризму: навч. пос./ І.Г. Смирнов. – К.: Знання, 2009. – 444 с.

37. Смирнова В.В. Туристські ресурси України: навч. посібник / В.В. Смирнова. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – 190 с.

38. Статистичні дані по інвестиційних проектах [Електронний ресурс].
– Режим доступу: <http://new.mtu.gov.ua/timeline/Analitika.html>.
39. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: статистичний збірник.
– Київ : Державна служба статистики України, 2015. – 76 с.
40. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: статистичний збірник.
– Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 76 с.
41. Транспорт і зв'язок України – 2014 р. / Статистичний збірник Державної служби статистики. – Київ, 2015. – С. 71-72.
42. Транспорт і зв'язок України – 2015 р. / Статистичний збірник Державної служби статистики. – Київ, 2016. – С. 67–68.
43. Bosneagu R. Management and Marketing Elements in Maritime Cruises Industry. European Cruise Market / R. Bosneagu, C.E. Coca, F. Sorescu // EIRP Proceedings. – 2015. – Vol. 10. – PP. 350-351.
44. CLIA Contribution of Cruise Tourism to the Economies of Europe – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cliaeurope.eu/8-latest-news/86-cruise-industry-continues-to-deliver-positive-contributions-to-europe-s-economy>.
45. Nezdoyminov S. Regional Trends of the Tourist Flow in Ukraine / S. Nezdoyminov, O. Shykina // International Journal of Innovative Studies in Sociology and Humanities. – 2016. – Vol.1,1. – P. 12-18.
46. Vogel M. The business and management of ocean cruises / M. Vogel, A. Parathanassis, B. Wolber // CABI. – 2012. – 296 p.
47. Rodrigue, JP et al. (2009) The Geography of Transport Systems , Hofstra University, Department of Global Studies & Geography [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://people.hofstra.edu/geotrans>.
48. Royal Caribbean: что ищет американский круизный оператор в Севастополе [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://cfts.org.ua/articles/40447>